

КАТЕГОРІЙНО-ПОНЯТІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО, ЗЕЛЕНОГО, СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

© 2015 ЗИМА О. Г., ГОЛУБ М. О.

УДК 338.48-6:502/504

Зима О. Г., Голуб М. О. Категорійно-понятійні особливості екологічного, зеленого, сільського туризму

Мета статті полягає у визначенні взаємозв'язку різних за своєю сутністю понять «екологічний», «зелений» та «сільський» туризм. Аналізуючи, систематизуючи та узагальнюючи наукові праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, а також звіти міжнародних організацій, автори розглянули термін «екотуризм» як концепцію сталого розвитку туризму. У результаті дослідження показано різницю в розумінні понятійно-категоріального апарату вищезазначених видів туризму. Крім того, було виявлено, що екологічний туризм у подальшому може стати одним із кроків до сталого розвитку економіки. Визначено специфічні ознаки екологічного та сільського туризму. Обґрунтовано систему підходів до визначення «зеленості» різних видів туризму. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є визначення потенційних напрямків розвитку екологічного туризму в Україні та Харківської області. Подальше вивчення та впровадження основних засад екотуризму в щоденне життя може привести до стабілізації розвитку туризму в Україні та покращення стану навколишнього середовища.

Ключові слова: екологічний туризм, сільський туризм, зелений туризм, сталий розвиток туризму.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 28.

Зима Олександр Григорович – кандидат економічних наук, доцент, кафедра туризму, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: zima@hneu.edu.ua

Голуб Марія Олександрівна – аспірантка, кафедра туризму, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: mary.may@list.ru

УДК 338.48-6:502/504

UDC 338.48-6:502/504

Зима А. Г., Голуб М. А. Категориально-понятийные особенности экологического, зеленого, сельского туризма

Цель статьи заключается в определении взаимосвязи различных по своей сути понятий «экологический», «зеленый» и «сельский» туризм. Анализируя, систематизируя и обобщая научные труды многих отечественных и зарубежных ученых, а также отчеты международных организаций, авторы рассмотрели термин «екотуризм» как концепцию устойчивого развития туризма. В результате исследования показаны различия в понимании понятийно-категориального аппарата вышеупомянутых видов туризма. Кроме того, было обнаружено, что экологический туризм в дальнейшем может стать одним из шагов к устойчивому развитию экономики. Определены специфические признаки экологического и сельского туризма. Обоснована система подходов к определению «зелености» различных видов туризма. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является определение потенциальных направлений развития экологического туризма в Украине и Харьковской области. Дальнейшее изучение и внедрение основных принципов экотуризма в повседневную жизнь может привести к стабилизации развития туризма в Украине и улучшению состояния окружающей среды.

Ключевые слова: экологический туризм, сельский туризм, зеленый туризм, устойчивое развитие туризма.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 28.

Зима Александр Григорьевич – кандидат экономических наук, доцент, кафедра туризма, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: zima@hneu.edu.ua

Голуб Мария Александровна – аспирантка, кафедра туризма, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: mary.may@list.ru

Zyma O. G., Holub M. O. The Categorial and Conceptual Features of the Environmental, Green, and Rural Tourism

The article is aimed to identify the interrelationship of the concepts of «ecological», «green» and «rural tourism», which are different in the essence. Reviewing, analyzing and summarizing the scientific works of numerous domestic and foreign scientists, as well as reports of international organizations, the authors considered the term «ecotourism» as a conception for sustainable tourism development. As result of research, differences in the understanding of conceptual and categorial apparatus of the above-mentioned types of tourism are showed. In addition has been found that ecotourism could be a step towards the sustainable development of the economy in the future. Specific attributes of ecological and rural tourism has been identified. A system of approaches to the definition of «green-matching» of different types of tourism has been substantiated. Prospect of further research in this area is to identify potential areas for development of ecological tourism in both Ukraine and Kharkiv region. Further studying and implementing the basic principles of ecotourism in the day-to-day life can lead to the stabilization of the tourism development in Ukraine and improve the environment situation.

Key words: ecotourism, rural tourism, green tourism, sustainable development of tourism.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 28.

Zyma Oleksandr G. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Tourism, Kharkiv National Economic University named after S. Kuznets (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: zima@hneu.edu.ua

Holub Mariia O. – Postgraduate Student, Department of Tourism, Kharkiv National Economic University named after S. Kuznets (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: mary.may@list.ru

Згідно з даними ЮНВТО [1] екотуризм є одною з формою туризму, яка завоювала лідируючі позиції по популярності та темпах розвитку. Він зайняв свою нішу на ринку туристичних послуг через збільшення попиту на стійкі практики видів туризму (стійкий туризм). Сталлий розвиток туризму пов'язаний з визначенням економічних, соціальних та екологічних аспектів

розвитку, уточнення поточних потреб суспільства без ушкодження благополуччя майбутніх поколінь.

21 грудня 2012 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію, яка має назву «Сприяння екотуризму для викоринення злиднів, а також підвищення значення охорони навколишнього середовища» [2]. У резолюції визначено, що екотуризм створює значні можливості для

збереження та охорони біорізноманіття, а також ефективного використання природних, рекреаційних і культурних ресурсів шляхом заохочення як місцевих громадян у приймаючих країнах, так і туристів, які відвідують дестинації, щоб зберегти природну і культурну спадщину.

Оскільки розуміння крихкості культурної та природної спадщини з кожним роком стає більш важливим у світі, то ринок екотуризму зростає, а питання відповідального відпочинку стає актуальнішим. Просування соціально та екологічно безпечного туризму, особливо в районах зі значною природною красою, може сприяти підвищенню конкурентоспроможності не тільки на вітчизняному, а і на світовому ринку туристичних послуг.

На жаль, у нашому законодавстві немає чіткого визначення поняття «екологічний туризм». На сучасному етапі є тільки проект про внесення змін до Закону України «Про туризм» (щодо визначення понять «екологічний» та «мисливський» туризм) (№ 8360 від 07.04.2011 р.), але він так і не набув своєї чинності. Більше того, багато людей зовсім не розуміють різницю між такими поняттями, як «екотуризм», «зелений туризм» та «сільський туризм». Тому проблематика розуміння різниці між цими термінами є актуальною на даний час і обумовлює мету даної статті.

Спочатку екотуризм, як зазначає Р. Шарплей [3, с. 8], розвивався як антитеза звичайного масового туризму, проти негативних наслідків масових міжнародних потоків туристів. Р. Картер [4, с. 46] стверджує, що вже з 80-х років ХХ століття багато світових вчених намагалися дати визначення «екологічному туризму». Крім того, екотуризм має кілька синонімів, наприклад, «стійкий», «відповідальний», «етичний» тощо. Цей факт в поєднанні з навіть більш близькими поняттями, такими як «м'який», «зелений» туризм, пояснює складний характер визначення поняття «екотуризму».

На *рис. 1* представлено відображення взаємозв'язку екотуризму з іншими формами сталого туризму.

Екотуризм дозволяє досягнути високих результатів у сталому розвитку туризму. Однак, слід зазначити, що всі види туризму, незалежно від цілі поїздки (бізнес, відпочинок, оздоровлення тощо), повинні бути направ-

лені на стабільний розвиток. Це означає, що планування та розвиток туристичної інфраструктури, її подальша експлуатація, а також маркетингові стратегії мають бути сфокусовані на покращенні стану навколишнього середовища, а також соціального, культурного та економічного стану суспільства.

У *табл. 1* представлено кілька визначень екотуризму, що були визначені вченими, організаціями та державними установами в межах сфери дії туризму та екотуризму зокрема.

Ще однією з нових форм туризму є «зелений туризм». Схожим на екологічний зелений туризм робить те, що в основі як одного, так і іншого виду туризму є природа. Тим не менш, у той час, як однією з особливостей екологічного туризму є спрямованість на певну групу населення: тих, хто захоплюється вивченням природного середовища через подорожі, зелений туризм, у свою чергу, спрямований на міських жителів, яким пропонується проводити свій вільний час у замських природних куточках, приділяючи особливу увагу відпочинку від щоденного стресу. У вітчизняному законодавстві поняття «зелений» та «сільський» туризм ототожнюються. У *табл. 2* представлені основні терміни, які були висловлені зарубіжними та вітчизняними вченими, а також у вітчизняній законодавчій базі.

Крім того, важливо зазначити відмінність між зеленим і сільським туризмом. Б. Лейн [26] вказує на те, що на додаток до того, що відвідування сільських районів є головною особливістю сільського туризму, зелений туризм також містить в собі послуги та взаємодії між туристом і спільнотою приймаючого населення. А. Джонс [27, с. 354] вважає, що зелений туризм розділяє ті ж самі функції, що й сільський туризм, однак він включає в себе різні моделі поведінки туристів. Тому можна стверджувати, що сільський туризм є одним із підвидів зеленого туризму.

Дослідження, які були проведені фірмою «Natural Capital Limited» на замовлення місцевих громад Шотландії [28] дозволяє відповісти на деякі питання, які з'являються навколо дискусії щодо різних визначень екологічного та сільського туризму (*рис. 2*).

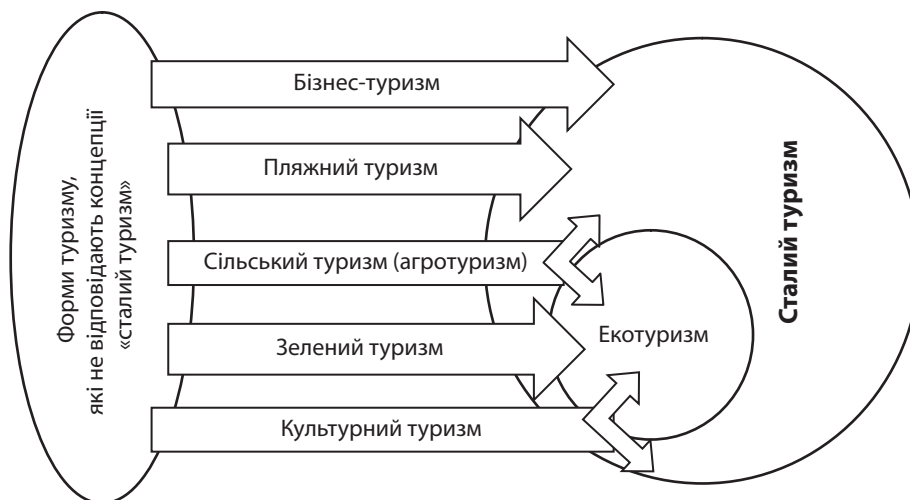

Рис. 1. Екотуризм як концепція «сталий туризм» [5, с. 10]

Таблиця 1

Визначення поняття «екотуризм»

Визначення	Джерело
Це напрямок туризму, оснований на максимізації використання природно-рекреаційних благ та ресурсів і спрямований на еколого-просвітницьку рекреаційну діяльність	[6]
Це інтегруючий напрямок у туристській діяльності. Екологічним туризмом може бути будь-який вид туризму, що реалізується в умовах активного перебування людини в природному середовищі з використанням його рекреаційних, пізнавальних та інших можливостей, а також з урахуванням можливості відновлення навколишнього середовища, зберігання і відтворення його як на спостережному, так і на практичному рівні	[7, с. 3]
Це будь-який вид прибуткової туристичної діяльності, що сприяє формуванню екологічного світосприйняття, приносить користь навколишньому природному середовищу, культурній, культурно-історичній і генетичній спадщині з метою сталого розвитку туристичних регіонів, підвищення культурного рівня і достатку їх населення; у тому числі шляхом відрахування певної частини отриманого прибутку на фінансування проектів, які спрямовані на досягнення вказаних завдань	[8, с. 7]
Екологічний туризм включає всі види туризму, орієнтовані на збереження природного довкілля, зокрема заповідних ландшафтів, налагодження гуманних стосунків з місцевим населенням та органами самоврядування, поліпшення фінансово-економічного благополуччя регіонів	[9]
Це всі види природних форм, в яких основною мотивацією туристів є спостереження та оцінка природи, а також традиційні культури, існуючі в природних територіях	[10]
Відповідальна подорож до природних дестинацій, яка зберігає навколишнє середовище і покращує добробут місцевого населення	[11]
Це подорож до в крихкої, незайманої і, зазвичай, захищеної місцевості. Це допомагає виховувати мандрівника, надає засоби для збереження навколишнього середовища, безпосередньо сприяє економічному та політичному розвитку і можливостей місцевих громад, а також розвитку поваги у подорожуючих до різних культур світу	[12, с. 32 – 33]
Екотуризм активно сприяє збереженню природної та культурної спадщини, включає в себе корінні та місцеві громади, розробку та експлуатацію місцевих природних ресурсів, а також сприяння їх благополуччя; екотуризм інтерпретує природну і культурну спадщину, яка призначена для відвідувачів	[13, с. 1 – 2]
Подорож у відносно непорушені природні території для вивчення флори і фауни, розваг або добровільної допомоги мешканцям	[14, с. 848]
Будь-яка форма розвитку туризму, яка розглядається як екологічно чиста і має здатність діяти як брендинг	[15, с. 284]

Таблиця 2

Визначення поняття «сільський (зелений) туризм»

Визначення	Джерело
1	2
Він дає можливість міським жителям відпочити в сільській місцевості на природі, позбутися стресів, відвідати місцеві пам'ятки, ознайомитися з побутом сучасних сільських мешканців та народними традиціями, які вони зберігають, а за бажанням – взяти участь у найбільш простих сільськогосподарських роботах	[16, с. 121]
Відпочинковий вид туризму, сконцентрований на сільських територіях. Він передбачає розвиток туристичних шляхів, місць для відпочинку, сільськогосподарських і народних музеїв, а також центрів з обслуговування туристів із супроводжуючими провідниками та екскурсоводами	[17, с. 5]
Це активність, яка доповнюється агротуризмом та в результаті якої отримуються прямі економічні вигоди для селянського господарства (домогосподарства, ферми)	[18, с. 142]
Специфічний вид туризму, в якому власник мешкає у тому ж будинку, що і туристи, а сам будинок повинен бути інтегрований у сільськогосподарську діяльність. Власник також дозволяє відвідувачам брати участь у сільськогосподарських або допоміжних заходах	[19]
Це вид туристичної діяльності, який здійснюється в неміських районах фізичними особами, зайнятими у первинному або вторинному секторі економіки	[20, с. 44]
Це проведення вільного часу в сільському середовищі, якому притаманна відповідна забудова, сільський побут, мальовничий ландшафт	[21]
Це відпочинковий вид туризму, що передбачає тимчасове перебування туристів у сільській місцевості (селі) та отримання ними послуг сільського зеленого туризму	[22]
Це специфічна форма відпочинку в приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів приватного селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної та етнографічної спадщини регіону	[23, с. 139]

1	2
Це туристична діяльність малого масштабу: сім'ї або кооперативу за походженням, які розробляються в сільській місцевості людьми, зайнятими у сільському господарстві	[24, с. 59]
Це комерційні підприємства у сфері туризму, які організовані на існуючих фермах. Послуги на таких фермах включають ліжко і сніданок, спілкування з природою, відпочинок та розваги (рибальство, бджолярство тощо)	[25, с. 444]

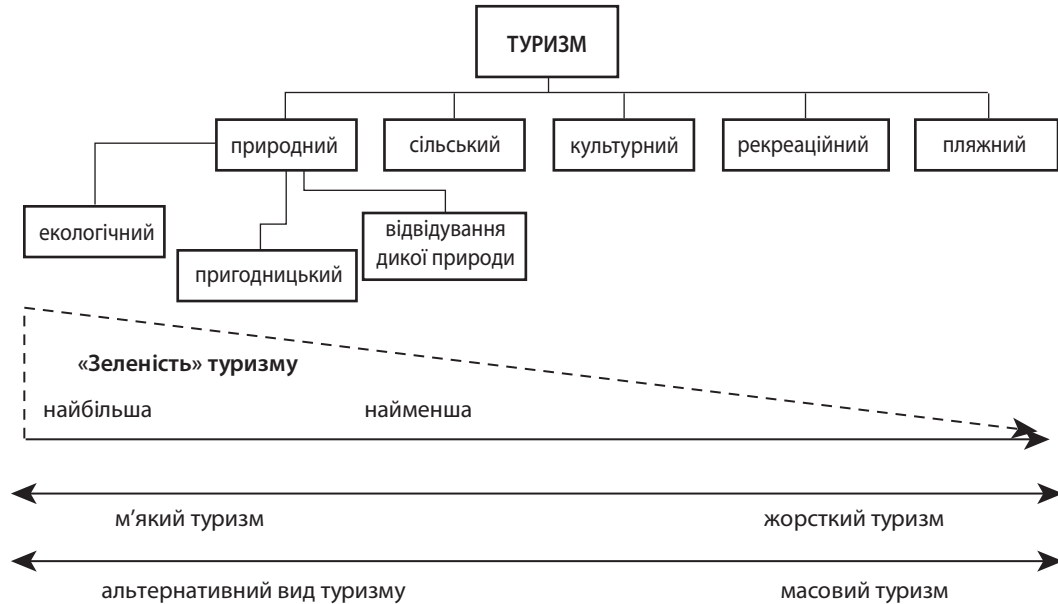

Рис. 2. Систематизування різних підходів до визначення екологічного та сільського туризму [28]

Вищезазначена схема показує, як різні «зелені» сегменти туристичного ринку взаємодіють в контексті загальної туристичного ринку. Основні поняття слід розглядати зліва направо, щоб проаналізувати порядок впливу різних видів туризму на навколишнє середовище.

ВИСНОВКИ

Можна стверджувати, що екологічний туризм – це еволюційна форма зеленого туризму. Однак зелений туризм – це більш широке поняття, яке може бути застосовано до будь-якої форми туризму, яка відноситься до природного навколишнього середовища та культурної спадщини України («масовий», «альтернативний», «м'який», «природний», «культурний» або «пригодницький» туризм).

Таким чином, можна вважати, що екологічний туризм – це вид туризму, який містить в собі ознаки як природоорієнтованого, так і сталого розвитку. Він є взірцем для перезавантаження всієї індустрії туризму, тому що сучасний світ вимагає обов'язкового збереження біорізноманіття навколишнього середовища, охорони природного та культурного спадку. Вагомим постає питання, що зараз екологічний туризм треба розглядати не лише тільки як один із видів туризму, а й як базу для управлінської стратегії розвитку національної туристичної сфери. Тому чітке розуміння основних відмінностей у визначенні понять «сільський», «зелений» та «екологічний» туризм відіграє важливу роль початкового етапу сталого розвитку туризму України. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Compendium of best practices and recommendations for ecotourism in Asia and the Pacific, Madrid: UNWTO, 2012 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.eunwto.org/content/h38t5u/fulltext?p=18612b15db224b28832d9c6882435a32&pi=0#section=1070399&page=8&locus=-2>
2. UN General Assembly: ecotourism key to eradicating poverty and protecting environment, PR No.: PR13001. UNWTO, 2013 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.unwto.org/en/press-release/2013-01-03/un-general-assembly-ecotourism-key-eradicating-poverty-and-protecting-envir>
3. Sharpley R. (2006). Ecotourism: a consumption perspective / R. Sharpley // Journal of Ecotourism. – 2006. – № 5. – P. 7 – 22.
4. Carter R. W. Improving environmental performance in the tourism accommodation sector / R.W. Carter, D. Whiley, C. Knight // Journal of Ecotourism. – 2004. – № 3 (1). – P. 46 – 68.
5. Wood M. E. Ecotourism: Principles, practices and policies for sustainability / M. E. Wood // United Nations Publication. – First edition. – 2002. – 32 p.
6. Любіцева О. О. Розвиток екологічного туризму в Україні / О. О. Любіцева, К. Сташук // Економічна та соціальна географія : наук. зб. / Ред. кол. : С. І. Ішук (відп. ред.) та ін. – К., 2002. – Вип. 53. – С. 189 – 196.
7. Дмитрук О. Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу : навчальний посібник / О. Ю. Дмитрук. – К. : Альтерпрес, 2004. – 192 с.
8. Храбовченко В. В. Екологический туризм : учебно-методическое пособие / В. В. Храбовченко. – М. : Финансы и статистика, 2003. – 208 с.
9. Олійник Я. В. Екологічний туризм на теренах національних природних парків і біосферних заповідників України в міжнародний рік екотуризму та гір / Я. В. Олійник, В. І. Гетьман // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія. Випуск 48. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. – С. 5 – 11.

10. The British ecotourism market. World Tourism Organisation [Electronic resource]. – Mode of access : <http://pub.unwto.org/WebRoot/Store/Shops/Infoshop/Products/1223/1223-1.pdf>

11. What is ecotourism? The International Ecotourism Society's website. [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism>

12. **Honey M.** Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise? (Second ed.) / M. Honey. – Washington DC: Island Press, 2008. – 568 p.

13. Québec declaration on ecotourism. In World Ecotourism Summit. Global Development Research Center, Québec City, 2002 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/quebec-declaration.pdf>

14. **Wallace G. N.** An evaluation of ecotourism in Amazonas / G. N. Wallace, S. M. Pierce // Brazil, Annals of Tourism Research, 23 (4), 1996. – P. 843 – 878.

15. **Hall C. M. & Page S. J.** The geography of tourism & recreation: Environment, place and space. – 3rd ed. – Oxon : Routledge, 2006. – 400 p.

16. **Федорченко В. К.** Історія туризму в Україні / В. К. Федорченко, Т. А. Дьорова. – К. : Вища школа, 2002. – 195 с.

17. **Горішевський П.** Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності / П. Горішевський, В. Васильєв, Ю. Зінко. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2003. – 148 с.

18. **Lucian R.** Researches on the concept of agrotourism and its role in developing mountain areas / R. Lucian. – Analele Universității din Oradea. Fascicula: Ecotoxicologie, Zootehnieși Tehnologii de Industrie Alimentară, 2012. – P. 141 – 146.

19. **Marques H.** Searching for complementarities between agriculture and tourism – the demarcated wine-producing regions of northern Portugal / H. Marques // Tourism Economics. – 2006. – № 12. – P. 147 – 155.

20. **Iakovidou O.** Agro-tourism in Greece: the case of women agro-tourism co-operatives of Ambelakia / O. Iakovidou // MEDIT. – 1997. – № 1. – P. 44 – 47.

21. **Кузик С. П.** Географія туризму : навчальний посібник / С. П. Кузик. – К. : Знання, 2011. – 271 с.

22. Постанова Верховної Ради України «Про прийняття за основу проекту Закону України «Про сільський та зелений туризм» № 4299 від 16.11. 2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4299&skl=5

23. **Биркович В. І.** Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України / В. І. Биркович // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 1(6). – С. 138 – 143.

24. **Kizos T.** The contradictions of agrotourism development in Greece: evidence from three case studies / T. Kizos & T. Iosifides // South European Society and Politics. – 2007. – № 12. – P. 59 – 77.

25. **Ollenburg C.** Stated economic and social motivations for farmtourism operators / C. Ollenburg & R. Buckley // Journal of Travel Research. – 2007. – № 45. – P. 444 – 452.

26. **Lane B.** What is Rural Tourism? / B. Lane // In Rural tourism and Sustainable Development Channel View Publications. Avon, 1994. – P. 7 – 21.

27. **Jones A.** Green Tourism / A. Jones // Tourism Management. – 1987. – № 8. – P. 354 – 356.

28. The Green Tourism Agenda. Scottish Enterprise Campaign. Final Report, 2002. – 20 p.

REFERENCES

Byrkovych, V. I. "Sil'skyi zelenyi turizm – priorytet rozvytku turystychnoi haluzi Ukrainy" [Green rural tourism – priority tourism development in Ukraine]. *Stratehichni priorytety*, no. 1 (6) (2008): 138-143.

Carter, R. W., Whiley, D., and Knight, C. "Improving environmental performance in the tourism accommodation sector". *Journal of Ecotourism*, no. 3 (1) (2004): 46-68.

"Compendium of best practices and recommendations for ecotourism in Asia and the Pacific, Madrid: UNWTO, 2012". <http://www.eunwto.org/content/h38t5u/fulltext?p=18612b15db224b28832d9c6882435a32&pi=0#section=1070399&page=8&locus=-2>

Dmytruk, O. Yu. *Ekolohichniy turizm: suchasni kontseptsii menedzhmentu i marketynhu* [Ecotourism: modern concepts of management and marketing]. Kyiv: Alterpres, 2004.

Fedorchenko, V. K., and Dyrova, T. A. *Istoriia turizmu v Ukraini* [History of tourism in Ukraine]. Kyiv: Vyshcha shkola, 2002.

Honey, M. *Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise?* Washington DC: Island Press, 2008.

Hall, C. M., and Page, S. J. *The geography of tourism & recreation: Environment, place and space*. Oxon: Routledge, 2006.

Horishevskiy, P., Vasyliev, V., and Zinko, Yu. *Sil'skyi zelenyi turizm: orhanizatsiia nadannia posluh hostynnosti* [Green rural tourism: organization providing hospitality services]. Ivano-Frankivsk: Misto NV, 2003.

Iakovidou, O. "Agro-tourism in Greece: the case of women agro-tourism co-operatives of Ambelakia". *MEDIT*, no. 1 (1997): 44-47.

Jones, A. "Green Tourism". *Tourism Management*, no. 8 (1987): 354-356.

Khrabovchenko, V. V. *Ekologicheskyy turizm* [Ecological tourism]. Moscow: Finansy i statistika, 2003.

Kuzyk, S. P. *Heohrafiia turizmu* [Geography of Tourism]. Kyiv: Znannia, 2011.

Kizos, T., and Iosifides, T. "The contradictions of agrotourism development in Greece: evidence from three case studies". *South European Society and Politics*, no. 12 (2007): 59-77.

Lucian, R. "Researches on the concept of agrotourism and its role in developing mountain areas". *Analele Universitatii din Oradea. Fascicula: Ecotoxicologie, Zootehnieși Tehnologii de Industrie Alimentară* (2012): 141-146.

Liubitseva, O. O., and Stashuk, K. "Rozvytok ekolohichnoho turizmu v Ukraini" [The development of ecological tourism in Ukraine]. *Ekonomichna ta sotsialna heohrafiia*, no. 53 (2002): 189-196.

[Legal Act of Ukraine] (2004). http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=4299&skl=5

Lane, B. *What is Rural Tourism? In Rural tourism and Sustainable Development*. Channel View Publications. Avon, 1994.

Marques, H. "Searching for complementarities between agriculture and tourism – the demarcated wine-producing regions of northern Portugal". *Tourism Economics*, no. 12 (2006): 147-155.

Oliinyk, Ya. V., and Hetman, V. I. "Ekolohichniy turizm na terekakh natsionalnykh pryrodnykh parkiv i biosfernykh zapovidnykiv Ukrainy v mizhnarodnyi rik ekoturizmu ta hir" [Eco-tourism in the territory of national parks and biosphere reserves in Ukraine International Year of Ecotourism and Mountains]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seria "Heohrafiia"*, no. 48 (2002): 5-11.

Ollenburg, C., and Buckley, R. "Stated economic and social motivations for farmtourism operators". *Journal of Travel Research*, no. 45 (2007): 444-452.

"Quebec declaration on ecotourism. In World Ecotourism Summit. Global Development Research Center, Quebec City, 2002". <http://www.gdrc.org/uem/eco-tour/quebec-declaration.pdf>

Sharpley, R. "Ecotourism: a consumption perspective". *Journal of Ecotourism*, no. 5 (2006): 7-22.

"The British ecotourism market. World Tourism Organisation". <http://pub.unwto.org/WebRoot/Store/Shops/Infoshop/Products/1223/1223-1.pdf>

"The Green Tourism Agenda. Scottish Enterprise Campaign" Final Report, 2002.

"UN General Assembly: ecotourism key to eradicating poverty and protecting environment, PR No. : PR13001. UNWTO, 2013" <http://media.unwto.org/en/press-release/2013-01-03/un-general-assembly-ecotourism-key-eradicating-poverty-and-protecting-envir>

"What is ecotourism? The International Ecotourism Society's website". <http://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism>

Wood, M. E. *Ecotourism: Principles, practices and policies for sustainability*: United Nations Publication, 2002.

Wallace, G. N., and Pierce, S. M. "An evaluation of ecotourism in Amazonas". *Brazil, Annals of Tourism Research*, no. 23 (4) (1996): 843-878.